

Håndværket - om at opbygge viden gennem deltagelse

Forsker Charlotte Baarts (AMI) har, som led i en antropologisk undersøgelse, været lærling som jord- og betonarbejder på en byggeplads i 7 måneder. Undersøgelsens fokus var på sikkerhed og risiko. Og på, hvordan man via sit arbejde bliver 'dannet' til at blive ligesom én af de andre, både sprogligt og kropsligt. Du kan her få en indsigt i den antropologiske tilgang, og i hvordan du kan opbygge viden om kulturelle forskelle og ligheder på konkrete arbejdspladser.

"Nå, der er hun", lyder en stemme. "Ha, ha. Hun har været på druk. Og hun fik så meget at drikke, at hun ikke kunne stå på benene i går morges. Hun var nødt til at blive hjemme!" I samme sekund jeg træder ind i skurvognen brøler mine skurkamerater: "Ha, ha, ha, ha." Klokkeren er lidt over 6 om morgenen, men der er ingen kære mor. En halv time senere har vi iført os sømbælter og hjelme, og vi svinger skurvognsdøren op for at gå ned til oplagspladsen, hvor formanden vil instruere os i, hvad der skal laves i dag. Flere af folkene er kommet før os, og historien er allerede kendt på pladsen. Hele dagen bliver den fortalt igen og igen, for hver gang kommer der lidt flere detaljer på, og historiens kilde bliver gjort troværdig: "Det er formanden, der siger det. Jeg kan jo kun sige, hvad jeg har hørt."

Løgner gav mig erfaring

Mens jeg arbejdede på byggepladsen som lærling, bemærkede jeg, at når andre i sjakket var fraværende, blev der fortalt lignende 'løgnehistorier' om dem. Derved fandt jeg ud af, at løgnehistorierne medvirkede til at skabe fællesskab blandt beton'erne, og at drillerierne og de opdigtede historier udgjorde en jargon som definerede, hvem der kunne klare mosten og hvem der var medlem af fællesskabet. Således betragtede jeg historien om mig selv som en invitation ind i fællesskabet. Efter nogle overvejelser valgte jeg at bekræfte historien ved at tilføje flere detaljer til den. På den måde blev jeg både kropsligt og sprogligt placeret som et medlem af fællesskabet. Kropsligt ved at have forstået de tavse, implicite normer og sprogligt ved at

kunne tage jargonen på mig og eksempelvis deltage i løgnehistorierne.

|| Løgnehistorierne medvirkede til at skabe fællesskab blandt beton'erne.

Sikkerhedsfællesskab

Ved at deltage i det praktiske arbejdsfelt blev jeg formet til at udføre opgaver på byggepladsen som eksempelvis at binde jern, støbe vægge og montere betonelementer. Størstedelen af arbejdet blev udført i tavshed, og jeg lærte derigennem, at det er svært at sætte ord på, hvordan arbejdet skal udføres – derimod er det

April 2004

noget, man lærer ved at deltage i arbejdet og fællesskabet. Jeg fandt ud af, at en dygtig beton'er var én, der kunne arbejde selvstændigt, var initiativrig og som kunne løse et hvilket som helst uventet problem. Til gengæld nød beton'eren ikke den samme faglige respekt, hvis han ikke var dygtig til at tilegne sig den praktiske kunnen til trods for, at hans arbejdskammerater havde hjulpet med at forklare og vise, hvorledes arbejdet skulle udføres. Det faglige hierarki medførte, at de der gentagne gange ikke kunne gøre arbejdet ordentligt, kunne blive anset for at være dumme snarere end eksempelvis uerfarne. Det betød i praksis, at i de tilfælde, hvor deres handlinger ikke svarede til det, fællesskabet anbefalede, for eksempel i forhold til sikkerhed, kunne deres handlinger tolkes som, at de var ligeglade med, hvad andre sagde. Konsekvensen kunne være, at de blev ladet alene og måtte klare sig selv - også i situationer, hvor en mere erfaren eller dygtig beton'er af sikkerhedshensyn ville gribe ind.

Dannelsen til arbejdskammerat

Efter middagspausen en dag, da jeg var på vej fra skurbyen til oplagspladsen, gjorde en af mine arbejdskammerater mig opmærk-

som på, at nu gik jeg "næsten som en mand", dvs. på samme gyngende måde som de andre. Min gang havde forandret sig. Jeg havde inkorporeret en kropslig erfaring med arbejdsfeltet. Gennem tyngden fra sømbæltet på mine hofter og mit ene lår, med armene let ud fra kroppen og et bestemt skub på hjelmen signalerede jeg med mine bevægelser overblik og kompetence. Skønt jeg ikke i udgangspunktet havde erfaring med håndværket og derfor ikke var jord- og betonarbejder, var jeg ved at blive dannet til det.

I form af denne dannelse kan der opbygges viden om forhold, der er så indlysende, at de bliver glemt, men som alligevel udgør det grundlæggende fundament for, hvorfor individet handler og vælger, som det gør i bestemte situationer. For mit vedkommende betød det, at byggepladshistorierne for eksempel ikke udgjorde meningsløse løgne, men derimod gav viden om de stærke sociale bånd, der knytter individet til arbejdsfællesskabet og skaber sammenhold. Derigennem kunne jeg erfare styrken ved det sociale fællesskab og dets betydning for håndtering af risiko og opmærksomhed på sikkerhed.

Anvendelsesperspektiv

Det antropologiske feltarbejde bygger på, at forskeren for en tid placerer sig som deltager i de arbejdsfællesskaber, der er genstand for undersøgelsen. Tilgangen kan inspirere arbejdsmiljøprofessionelle og andre eksperter i forbindelse med udvikling og implementering af konkrete forandringsforanstaltninger. Det er ikke altid muligt at gennemføre et langvarigt feltarbejde, men alene det at prøve at udføre en andens arbejde i et kort tidsrum giver en indsigt og et perspektiv, der i højere grad ligger tæt på den erfaring, som den medarbejder, der deltager i undersøgelsen, konfronteres med dagligt. Af den grund forekommer det relevant at få kendskab til det arbejde, der studeres ved at få erfaring med det, også selv om erfaringen udgør en kort fornøjelse.

Den antropologiske tilgang kan inspirere arbejdsmiljøprofessionelle og andre eksperter i forbindelse med udvikling og implementering af konkrete forandringsforanstaltninger.

! Om undersøgelsen

Her er der bragt uddrag fra artiklen af Charlotte Baarts "Håndværket – viden opbygges". Hele artiklen kan læses i Hastrup, Kirsten (red.) Ind i Verden. Grundbog i antropologisk metode. København: Hans Reitzels Forlag 2003. 432 sider, kr. 385,00 Bogen er til salg eller kan bestilles i en almindelig boghandel. Se endvidere www.hansreitzel.dk. Yderligere oplysninger kan findes på www.ami.dk, under medarbejdere: Charlotte Baarts.